

Wilfrid Scawen Blunt (1840-1922)

Wilfrid Scawen Blunt İngiltere'nin Sussex şehri yakınlarında 1840 yılında dünyaya gelmiştir. Zengin ve aristokrat bir ailenin mensubu olarak Katolik geleneklerine göre büyümüş; bu kültürü benimseyen Twyford School ve St Mary's College gibi dini okullarda eğitim almıştır. 1858 ve 1869 yılları arasında diplomatik görevlerde bulunmuş, yine aynı yıl İngiltere'nin önde gelen şairlerinden Lord Bryon'un torunu Lady Anne Issabella Noel ile evlenmiştir. Blunt bu dönemde oryantalist yazar Richard Francis Burton'ın görüşlerinden derinden etkilenmiş ve bu yakınlık sonrasında Blunt'ta Ortadoğu ile Afrika ülkelerini keşfetme isteği uyanmıştır. Diplomatik hizmetten ayrıldığı bu dönemde Blunt'un bir diğer ilgi alanı şiir çalışmaları olmuştur. Proteus'un Şiir ve Şarkıları (1875), Proteus ve Amadeus: Bir Mektuplaşma (1879), Proteus'un aşk şarkıları (1881) gibi eserlerini bu dönemde yayınlamıştır.

Kraliçe Viktorya dönemi İngiltere'sinde misyonerlerin yanı sıra soylular arasında saygı uyandıran aktivitelerden biri de özellikle Doğu ülkelerine seyahat edip İngiliz sefareti lehine gayri resmi olarak çalışmaktır. Bu maksatla yola çıkan Wilfrid Blunt, eşi Anne ile birlikte Ortadoğu ile Hindistan başta olmak üzere İspanya, Cezayir, Mısır, Suriye Çölü'nü ziyaret etmişlerdir. Bu seyahatler sırasında Blunt ailesi safkan Arap atlarını at yarışları için ithal etmiş ve Crabet'te bir at yetiştirme çiftliği kurarak ticarete başlamışlardır. Öte yandan Blunt bu dönemde ilk kez İslam Dünyası ile karşılaşmış, Mısır ve Afganistan meseleleri ile yakından ilgilenecek siyasi makaleler yazmaya başlamıştır. Yine bu dönemde Anne Blunt seyahat günlüklerinden oluşan Fırat'ın Bedevi Kabileleri (1879) ve Nejd'e Hac (1881) gibi antropolojik eserler de yayınlanmıştır.

1880'li yıllarda Wilfrid Scawen Blunt gerek maceracı gerekse de anti-emperyalist kimliğiyle İngiliz toplumunda ünlenmeye başlamıştı. Bu şöhreti İslam felsefesi üzerine çalışmaları, Arap kıyafetleriyle kabileler arasında ara buluculuk yapması ve İrlanda'nın bağımsızlığını desteklediği için 1888 yılında hapse mahkum olan ilk İngiltere doğumlu kişi olmasından kaynaklanmaktadır. Blunt İngiltere'nin Mısır'ı işgaline giden süreçte gerek İslamiyet gerekse de Doğu siyaseti ile ilgili deneyimli birçok kişiyle görüşmüş, dersler almış ve bu etkileşimler siyasi düşüncelerinin olgunlaşmasını sağlamıştır. Örneğin Osmanlı siyasetinde uzun yıllar etkili olmuş İngiliz Büyükelçi Lord Stratford de Redcliffe ile görüşmesinin ardından İslami reform düşüncelerine kapılarak:

Kendimi, İngiltere'nin yardımıyla, Arabistan'da İslam'ın Rönesansını görecek (İslam'ın) yeni yükselen peygamberi olarak hayal etmeye başlıyorum diyecektir.

1880 yılında William E. Gladstone iktidarıyla Ortadoğu'da İngiliz stratejileri değişmiş ve İngilizlerin Mısır'daki etkileri artmaya başlamıştır. Wilfrid ve Anne Blunt bu gelişmeler üzerine önce eski İstanbul büyükelçisi Henry Layard'la daha sonra Kahire'de dönemin İngiltere'nin Mısır Başkonsolosu Edward Malet ve Hidiv Tefvik Paşa ile görüşmüştür. İslamiyet hakkında araştırmalarına devam ederken Blunt, "Mısır Mısırlılarından" sloganıyla halk arasında önder olarak kabul gören Arabi veya "El Wahid" (Tek Kişi) olarak da bilinen Urabi Paşa ile tanışmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Orta Doğu ve Afrika'daki hakimiyetine karşı anti-emperyalist fikirlerini geliştirirken Blunt aynı zamanda Kahire'de Ezher Üniversitesi'nde çalışan Seyh Muhammed Halil Bey'den Arapça dersler almıştır. Blunt'un etkilendiği bir diğer isim olan Seyh Muhammed Abduh da Blunt'ı kendi deyimleriyle İslam'ın liberal ekolünün fikirleri, mevcut korkuları ve geleceğe dair ümitleri hakkında oldukça geniş bilgi elde etmesini sağlamıştır.

Wilfrid Blunt tüm bu deneyimleri sonrasında İslam dünyasını analiz ettiği *The Future of Islam* (İslam'ın Geleceği) adlı eserini 1882 yılında yayınlamıştır. Blunt'a göre Avrupa Müslümanlara ve İslamiyet'e saldırmamalı, bunun yerine liberal

reformlarla dinler arası diyalog kurulmalıdır. İslamiyet Osmanlı İmparatorluğu'nun etkisinden kurtarılarak Arap egemenliği altında Pan-İslamcılık ve Mehdilik hareketlerini yerleştirmeyi amaçlayan bir hilafet oluşturulmalıdır. İngiliz hümaniteryanizmi ve liberalizminin Müslümanlara karşı tarafsız kalmalarını sağlayacak destek güçleri olduğunu belirten Blunt, İngiliz yetkililerin hem Hindistan'ın hem de Arap dünyasının ve nihayetinde Osmanlı'nın geleceği hakkında nihai bir karar vermesi gerektiğine inanıyordu.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü ne zaman meydana gelirse gelsin, İngiltere'nin İslam konusundaki rolü açıkça ortaya çıkmış görünüyor. Artık bir imparatorluk olmayacak fakat bağımsız bir egemenlik olan Halifelik İngiliz koruması altında olmalı ve İngiltere Avrupa'nın saldırganlığından daha fazla etkilenmeden siyasi varlığını açıkça garanti etmelidir.

Wilfrid Blunt 1882 yılında İngilizlerin Mısır'ı işgalini İslam'da reform projesinin ilk aşaması olarak değerlendirmektedir. Dönemin başbakanı William E. Gladstone'a yazdığı bir mektupta, İngilizlerin Mısır'la uzlaşması gerektiğini ve Hindistan'a giden yolu ve çıkarlarını korumak için kendi yetki sınırları dahilinde Mısır'ın bir müttefik olarak kalması gerektiğini belirtmiştir. Blunt, Afrika'daki sömürgeci yayılmaya karşı görüşlerini anlattığı üç kitabını da bu dönemde yazmıştır: *The Secret History of the English Occupation of Egypt*.(1907) (Mısır'ın İngiliz İşgali'nin Gizli Tarihi), *Gordon at Khartoum* (1911) (Hartum'daki Gordon) (1911) ve *My Diaries: Being a Personal Narrative of Events, 1888-1914 (2 vols. 1919-1920)* (Günlüklerim: Olayların Kişisel Bir Anlatısı Olmak, 1888-1914 (2 cilt 1919-1920)).

Edward Malet, Auckland Colvin ve Lord Cromer gibi dönemin önde gelen İngiliz yetkilileri Blunt'u bir maceraperest olarak değerlendirmiştir. Mısırlı ulusalıcıları bu denli desteklemesi nedeniyle Blunt'a karşı İngiliz kamuoyunda tepkiler yükselmeye başlamıştır. Bu düşüncelerinin sakıncalı olması gerekçesiyle Blunt'un Mısır'a girişi yasaklanmış, Urabi Paşa da Seylan'a sürgüne gönderilmiştir. Wilfrid Blunt ise Winston Churchill'in babası Lord Randolph Churchill gibi muhafazakar isimlerle dostane ilişkiler kurmanın yanı sıra siyasi ittifaklar sağlayarak İngiliz politikasının odak noktaları olduğunu belirttiği Mısır, Hindistan, İrlanda ve Britanya İmparatorluğu'nu ilgilendiren çeşitli konularda birlikte çalışmak için ikna etmeye çalışmıştır. Lord Randolph da Blunt'un Ortadoğu ve Afrika'daki tecrübelerinden yararlanarak imparatorluk karşıtı davalarını Gladstone hükümeti karşısında Parlamento'da siyasi bir malzeme olarak kullanmıştır.

Wilfrid Blunt anti-empyralist kimliğiyle öne çıkmış ömrünün büyük bir kısmını İslam'ı reforme etmeye adanmış bir İngiliz'dir. Hindistan, Sudan ve Mısır'da Müslümanlar arasındaki ruhani liderlik için çalışmaya devam ederken, 1882 yılında yazdığı *İslam'ın Geleceği* adlı eserinde 1908 Jön Türk Devrimi'ni tahmin edip, II. Abdülhamid'in İslam hakimiyetini tehlikeye düşüreceğini yazmıştır. Osmanlı'da liberal düşüncelerin Genç Türkler tarafından güçlenerek benimsenmeye başladığını belirten Blunt, *II. Abdülhamid'in ölümü veya düşüşü ne zaman gerçekleşirse, Osmanlı Halifeliğine karşı bir hareketin derhal ortaya çıkmasına neden olacaktır* görüşündedir. Blunt'un İslam reformu projesi için bu çabaları Trablusgarp Savaşı'na kadar devam etmiş fakat Osmanlı'nın bu savaşla Afrika'daki son toprağını kaybetmesiyle sona ermiştir. Günlüğüne, *Artık İslam'ı Hristiyanlığın arzularına boyun eğmekten ve nihai yıkılıştan kimse kurtaramaz. Osmanlı İmparatorluğu ile beraber Mısır davası da kaybedildi. Kendimi Şarkın bahtı ile artık daha fazla meşgul etmemeliyim. Ne tavsiye verecek ne de kontrol edecek gücüm var. İslam haritasını kaldırıp katlıyorum* notunu düşecektir.

Wilfrid Blunt yaşamının son yıllarını şiir ve günlük çalışmalarıyla geçirmiştir. 10 Eylül 1922'de vefat ettiğinde İslam'da reform projesini her ne kadar gerçekleştirememiş olsa da İslam dünyası ile ilgili politikaları İngiltere, Hindistan ve Mısır'da yaşayan birçok İslamcı teşkilat ve gruba ilham vermiştir. Öte yandan Blunt'u "peygamber ve rol modeli"

olarak adlandıran T.E Lawrence ve Winston Churchill'in İslam'a olan sempatisinin ve yaklaşımlarının temelleri de yine Blunt'un bu mirasında aranmalıdır.

Fahriye Begüm YILDIZELİ

KAYNAKÇA

BLUNT, Wilfrid, **Atrocities of justice under British rule in Egypt**, London, T.F. Unwin 1907.

BLUNT, Wilfrid, **My Diaries: Being a Personal Narrative of Events 1888-1914**, London 1932.

BLUNT, Wilfrid, **İslam'ın Geleceği**, (Çev: M. Fatih Karakaya), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2011.

BLUNT, Wilfrid, **Gordon at Khartoum, being a personal narrative of events**, A. A. Knopf, New York 1923.

BLUNT, Wilfrid, **The Future of Islam**, London 1882.

BLUNT, Wilfrid, **The Secret History of the English Occupation of Egypt**, London 1907.

BLUNT, Wilfrid, **Mr. Blunt and the 'Times'; a memorandum as to the attitude of the 'Times' newspaper in Egyptian affairs**. Printed as a separate appendix in connection with the 2d ed. of Mr. Blunt's 'Secret history of the English occupation of Egypt', Published by the author at the Chiswick Press, London 1907.

BLUNT, Wilfrid, **My diaries, being a personal narrative of events, 1888-1914**, M. Secker, London 1919.

BLUNT, Wilfrid, **The seven golden odes of pagan Arabia, known also as the Moallakat**, Pub. by the translators, printed & sold by Chiswick Press, London 1903.

BULUT, Mehmet Hasan, **Siyah Papa'nın Casusu: Wilfrid S.Blunt ve İslam'da Reform**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2017.

DE REDCLIFFE, Viscount Stratford, "The Eastern Question; a selection from his writings during the five years of his life with a preface by Arthur Penryhn Stanley", John Murray, Albemarle Street, London 1881.

DOCKTER, Warren, "A Considerable Effect': Winston Churchill and Wilfrid S. Blunt's Legacy" in Justin Q Olmstead (ed), **Britain in the Islamic World: Imperial and Post-Imperial Connections**, Palgrave Macmillan, London 2019.

FOSTER, Robert Fitzroy, **Lord Randolph Churchill: A Political Life**, Oxford 1981.

HOPKINS, Antony Gerald, "The Victorians and Africa: A Reconsideration of the Occupation of Egypt 1882", **The Journal of African History**, Vol. 27, 1986, No.2.

GALBRAITH, John and al-Sayyid-Marsot, Afaf Lutfi, "The British Occupation of Egypt: Another View" in **International Journal of Middle East Studies**, Vol.9, No. 4 (1978).

GLADSTONE, William Ewart., "A speech delivered at Blackheath on Saturday, September 9th, 1876: together with letters on the question of the East", Bristol Selected Pamphlets, 1876.

GLADSTONE, William Ewart, "The History of 1852-60 and Greville's latest Journals", **The English Historical Review**, Vol. II, London: Longsman, Green, and Co. Ltd.

GLADSTONE, William Ewart "The Slavonic provinces of the Ottoman Empire", London, 1877.

GLADSTONE, William Ewart, "Bulgarian Horrors and The Question of the East", John Murray, London 1876.

GLADSTONE, William Ewart, "Lessons in massacre, or, the conduct of the Turkish government in and about Bulgaria since May, 1876: chiefly from the papers presented by command", Bristol Selected Pamphlets, 1877.

HANIOGLU, Sukru, **A Brief History of the Late Ottoman Empire**, Princeton University Press, Princeton 2008.

Hansard Parliamentary Debates (3rd Series).

JENKINS, Roy. **Churchill**, London 2001.

KARPAT, Kemal, **The Politicization of Islam: Reconstructing Identity, State, Faith, and Community in the Late Ottoman State**, Oxford University Press, Oxford 2001.

KING, Edmund G. C., "Radicalism in the Margins: The Politics of Reading Wilfrid Scawen Blunt in 1920". **Journal of British Studies**, 55(3) pp. 501-518, 2016.

KOVIĆ, Milos, **Disraeli and the Eastern Question**, Oxford University Press, Oxford 2010.

LANE-POOLE, Stanley, **The Life of Right Honourable, Viscount Stratford De Redcliffe, Vol II.**, Longmans & Green and co., London 1888.

LONGFORD, Elizabeth, **A Pilgrimage of Passion: The Life of Wilfred Scawen Blunt**. London 1979.

MATTHEW, Colin (ed.), **The Gladstone Diaries, vols. V-XIV**, Clarendon Press, Oxford 1978-94.

MORLEY, John, **The Life of William Ewart Gladstone, Volume II (1859-1880)**, Macmillan and Co., Limited, London 1911.

NASH, Geoffrey, **From Empire to Orient: Travellers to the Middle East 1830-1926**, London 2005.

RAMM, Agatha (ed.), **The political correspondence of Mr. Gladstone and Lord Granville 1876-1886, Volume I, 1876-82**, Clarendon Press, Oxford 1962.

13/10/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/wilfrid-scawen-blunt-1840-1922/?pdf=6918> adresinden erişilmiştir